

Parlamentaarisen neuvottelukunnan suositukset kokeilutoiminnan edistämiseksi tulevalla hallituskaudella

Nykyisen hallituksen puoliväliriihen asettamana tavoitteena on luoda Suomesta maailman paras innovaatio- ja kokeilu ympäristö vuoteen 2025 mennessä. Tutkimus- ja innovaationeuvoston visiona on, että Suomi on vuonna 2030 vetovoimaisin ja osaavin kokeilu- ja innovaatioympäristö. Pitkän aikajänteen tavoitteissa kokeilut ja innovaatiot kulkevat yhdessä ja tätä kohti myös parlamentaarinen neuvottelukunnan suosituksilla pyritään.

Kokeilutoiminnan tavoitteena on hallituksen strategisen ohjelman mukaisesti ollut löytää innovatiivisia ratkaisuja yhteiskunnan ja palveluiden kehittämiseen, edistää omatoimisuutta ja yrittäjyyttä sekä vahvistaa alueellista ja paikallista päätöksentekoa ja yhteistyötä kansalaislähtöisiä toimintatapoja hyödyntäen. Kokeilukulttuuri hallitusohjelmassa on ollut maailmanlaajuisesti ainutlaatuisia ja siihen on kohdistunut runsaasti kansainvälistä kiinnostusta.

Kuluneen hallituskauden työn tuloksena kokeilukulttuurin rooli on viime vuosina vahvistunut ja kokeilutoimintaa toteutetaan aktiivisesti eri puolilla Suomea. Hallituskauden vaihtuessa on tärkeää varmistaa, että kokeilukulttuuri ja -toiminta jatkuvat ja onnistumiset, opit ja tulokset saadaan kerättyä ja kokeilut vakiinnuttavat paikkansa kehittämisen ja muutoksen keinoina.

Monimutkaistuvassa toimintaympäristössä ongelmia ei voida ratkaista vain kirjoituspöydän takana eikä pitkällinen suunnittelu takaa ratkaisun onnistumista. Kokeiluille ominainen käytännön testaaminen ja siitä oppiminen mahdollistavat ketterämmän, demokraattisemman ja laadukkaampia tuloksia tuottavan kehittämisen.

Suositukses:

1. Tulosten parempi hyödyntäminen

Jatkossa pääpainopisteeksi tulee asettaa kokeilujen ja niiden tulosten tehokkaampi hyödyntäminen. Hyvin käynnistynyt kokeilutoiminta tulee kytkeä aiempaa tiiviimmin osaksi laajempaa kehittämistyötä ja pitkäjänteisiä innovaatioprosesseja. Kokeiluja tulee hyödyntää tehokkaammin päätöksenteon tietopohjana. Kokeilujen tulosten hyödyntämiselle sekä kokeilujen pidemmän aikavälin vaikuttavuuden tarkasteluun on kehitettävä systemaattinen toimintamalli.

2. Eritasoisia kokeiluja

Kokeilutoimintaa on hyödyllistä toteuttaa jatkossakin eri tasoilla huomioiden kuitenkin, että erilaisilla kokeilutyypeillä on erilaiset tarpeet, tavoitteet ja kehityskohteet. Suomen mallissa ovat yhdistyneet hallituksen agendalta lähtevät strategiset ja tutkimukselliset kokeilut, temaattiset kokeilukeskittymät ja pienet ruohonjuuritason kokeilut. Tutkimuksellisilla ja käyttäytymistieteellisillä kokeiluilla on merkittävää potentiaalia päätöksenteon tietopohjan vahvistamisessa ja esimerkiksi uusien yhteiskunnallisten ohjauskeinojen luomisessa. Temaattiset kokeilukokonaisuudet ovat hyödyllinen työkalu esimerkiksi tietyn aihepiirin tai

toimialan kehittämisessä ja innovatiivisuuden edistämässä sekä säädösten aiheuttamien pullonkaulojen tunnistamisessa. Ruohonjuuritason pienkokeiluilla on erityisesti osallisuutta vahvistava vaikutus, kun kansalaiset ja yhteisöt voivat tuoda osaamistaan mukaan yhteisten ongelmien ratkaisuun.

3. Rahoitus

Kokeilut ja niiden sisältämä potentiaali vaativat edelleen aktiivista tukea ja rahoitusta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan määrärahasta, organisaatioiden tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahoista sekä mahdollisista tulevista kärkihankkeista ehdotetaan varattavaksi tietty osuus kokeiluihin. Nykyisissä tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusmuodoissa tulisi huomioida vahvemmin kokeilemisen mahdollistavia elementtejä. Yksityisen sektorin, säätiöiden ja muiden rahoittajien roolia kokeilutoiminnan mahdollisena rahoittajana ja edistäjänä on syytä tukea. Erityisen tärkeänä pidetään Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen STEA:n roolia kokeiluiden mahdollistamisessa sekä kehittämisen että osallistamismahdollisuuksien laajentamisen näkökulmasta. Valtionhallinnon organisaatioissa tarvitaan yhtenäisempi toimintamalli kokeilujen rahoittamiseen. Vaikka kokeilukulttuurin peruserätykset ovat monin paikoin jo hyvin juurtuneet tekemiseen, on edelleen tärkeää, että myös valtioneuvoston piirissä kokeiluosaamisen ja verkostojen vahvistamista jatketaan.

4. Kokeilunpaikka.fi alusta oppimiselle

Yhteisen oppimisen nopeuttamiseksi Kokeilun paikkaa digitaalisena alustana tulee hyödyntää nykyistä enemmän pienkokeilujen tulosten jakamisessa ja potentiaalisten innovaatioiden löytämisessä ja jatkokehittämisessä.

5. Kokeilulainlaatijan opas käyttöön

Kokeilulakien valmistelun tueksi lokakuussa 2018 julkaistua opasta tulee aktiivisesti hyödyntää tilanteissa, joissa kokeilujen toteuttaminen edellyttää säädösmuutoksia. Viranomaistoiminnan on perustuttava lakiin, joten monesti myös kokeilun toimeenpanosta on säädettävä erikseen lailla. Oppaassa on muun muassa otettu huomioon eduskunnan perustuslakivaliokunnan kokeilulainsäädäntöihin liittyvä tulkintakäytäntö esimerkkitapauksiin tukeutuen.

6. Kokeilut uudistavan politiikan välineenä

Tulevaisuudessa on tärkeää toteuttaa kokeiluja uudistavan politiikan välineenä. Tavoitteena on, että kokeilut kytkeytyvät laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja kehittämisprosesseihin. Esimerkiksi sosiaaliturvan uudistamistyössä tulee hyödyntää kokeiluja uusien ratkaisujen toimivuuden ja vaikuttavuuden testaamisessa. Kokeiluja suositellaan käynnistettäväksi ministeriöiden tulevaisuuskatsauksissa esille nostetuista sisällöistä kuten resurssiviisaus, vähähiilisyys, liikenteen markkinat ja energiateknologia sekä laajemmin digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämisessä. Kun kokeileminen liitetään systemaattiseksi osaksi päätöksentekoprosessia, uudistusten vaikutuksia ja toimivuutta pystytään testaamaan joustavasti, oppimaan ja tarvittaessa uudelleensuuntaamaan ratkaisuja ennen niiden toimeenpanoa. Lopullisena tuloksena saadaan laadukkaampia ja innovatiivisempia ratkaisuja, jotka tiedetään toimiviksi.